

Верховний
Суд

Спадкування права на частку в статутному капіталі VS корпоративні права у практиці Верховного Суду

Ольга СТУПАК

Суддя Великої Палати Верховного Суду

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ: спадкування корпоративних прав

Стаття 1218. Склад спадщини

1. До складу спадщини входять усі права та обов'язки, що належали спадкодавцеві на момент відкриття спадщини і не припинилися внаслідок його смерті.

Стаття 1219. Права та обов'язки особи, які не входять до складу спадщини

1. Не входять до складу спадщини права та обов'язки, що нерозривно пов'язані з особою спадкодавця, зокрема:
  - 1) особисті немайнові права;
  - 2) **право на участь у товариствах та право членства в об'єднаннях громадян, якщо інше не встановлено законом або їх установчими документами;**
  - 3) право на відшкодування шкоди, завданої каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я;
  - 4) права на аліменти, пенсію, допомогу або інші виплати, встановлені законом;
  - 5) права та обов'язки особи як кредитора або боржника, передбачені статтею 608 цього Кодексу.

Постановка проблеми:

Право на частку в статутному капіталі юридичної особи, як майнове право в розумінні ст. 190 ЦК входить до складу спадщини.

Натомість право на участь у товаристві, як різновид корпоративних прав, не спадкується (п.2 ч. 12 ст. 1219 ЦК України).

Постановка проблеми:

Правила ведення нотаріального діловодства, затв. наказом Міністерства юстиції України від 22.12.2010 р. № 3253/5 були доповнені формою № 20-1 «Свідоцтво, яке посвідчує повноваження управителя спадщини – корпоративними правами». Важливо врахувати, що за змістом цієї форми, повноваження управителя спадщини **тривають до отримання свідоцтва про право на спадщину на корпоративні права всіма спадкоємцями**. А це суттєво відрізняється від строку здійснення повноважень управителя за договором на управління спадщиною, сплив якого пов'язаний зі з'явленням спадкоємців або прийняттям ними спадщини.

У разі смерті учасника ТОВ виникає ситуація: **об'єктом спадкування є право на частку у статутному капіталі товариства.**

Управлінню підлягають корпоративні права, які не є об'єктом спадкування.

Тобто йдеться про нетотожні права.

Такий висновок зумовлений тим, що управитель за відповідним договором вчиняє будь-які необхідні дії, спрямовані на збереження спадщини.

В аспекті договору на управління спадщиною такі дії охоплюються передусім участю в управлінні юридичною особою замість померлого учасника, що п. 1 ч. 3 ст. 96-1 ЦК віднесено саме до прав учасників юридичних осіб (корпоративних прав).

Тож спадкові відносини істотно впливають на корпоративні, кожні з яких мають свою специфіку

Практика Верховного Суду (юрисдикція)

Постанова Великої Палати Верховного від 11 червня 2019 року у справі № 917/1338/18 (щодо юрисдикції спорів) Суду

Якщо позивачі обґрунтовують позовні вимоги порушенням відповідачами їхніх корпоративних прав, то встановлення наявності чи відсутності порушення таких прав, характеру та суб'єктів порушення здійснюється господарським судом під час розгляду справи, а не на стадії відкриття провадження.

Таким чином, спір у цій справі пов'язаний з управлінням юридичною особою вищим органом юридичної особи, є корпоративним і підлягає розгляду за правилами господарського судочинства.

Ухвала Великої Палати Верховного Суду від 21 липня 2025 року у справі №740/1678/17 (передавали справу на розгляд ВП ВС щодо юрисдикції спорів)

ВП ВС **повернула** на розгляд ОП КЦС ВС справу № 740/1678/17 та зазначила, зокрема, що питання щодо юрисдикційності подібної до справи № 740/1678/17 категорії спорів було поставлено перед ВП ВС, зокрема у справі № 320/4574/17, за результатами розгляду якої 07 серпня 2019 року сформульовано відповідний правовий висновок, який не ставиться під сумнів в ухвалі ОП КЦС ВС. У цій постанові ВП ВС виснувала, що спір за позовом фізичних осіб до товариства про стягнення вартості частини майна, що пропорційна належній кожному позивачу частці в статутному капіталі відповідача, треба розглядати за правилами цивільного судочинства, оскільки позивачів не було включено до складу учасників відповідача, відтак спір не є корпоративним.

Крім того, ВП ВС зазначила, що у постанові від 04 липня 2023 року у справі № 686/20282/21 підтверджено попередній висновок: за наслідком виникнення чи визнання права на спадщину з'являється право на участь в управлінні та діяльності господарського товариства, що є ознакою набуття корпоративних прав спадкоємцями, при тому, що таке набуття не пов'язане з будь-яким рішенням зборів учасників про прийняття такого спадкоємця до складу учасників товариства.

Відносини з оспорування свідоцтва про право власності на частку в спільному майні подружжя в разі смерті одного з подружжя, перерозподілу спадкових часток є сімейними та спадковими з огляду на те, що:

- 1) такі відносини виникли між учасниками сімейних і спадкових відносин. Жодні інші особи, які не володіють спеціальним статусом спадкоємця, подружжя тощо, їх учасниками бути не можуть;
- 2) спірні відносини виникли щодо об'єктів, які мають спеціальний правовий режим, який існує лише в сімейному та спадковому праві – спільне майно подружжя, спадщина.

Постанова Верховного Суду від 15 жовтня 2025 року у справі № 920/265/24 (щодо юрисдикції спору про визначення розміру статутного капіталу та розміру часток учасників товариства, у прийнятті до якого спадкоємцям відмовлено)

Висновуючи про те, що даний спір є корпоративним, апеляційний суд відзначив, що позивачі, які є власниками частки у статутному капіталі спірного товариства (що підтверджується свідоцтвом про право на спадщину), звернулись з позовом про визначення розміру статутного капіталу та розміру часток учасників товариства, з огляду на те, що рішенням загальних зборів спірного товариства їм було відмовлено за їх заявами у прийнятті до товариства. При цьому позивачі наголошували, що таке рішення загальних зборів є незаконним, адже прийняте без їх участі як спадкоємців померлого мажоритарного учасника, тобто за відсутності кворуму.

Колегія суддів, ураховуючи нормативно-правове регулювання, виходячи із предмета та змісту позовних вимог, характеру правовідносин та суб`єктного складу сторін як учасників таких правовідносин, погоджується з висновками суду апеляційної інстанції, що **даний спір є корпоративним спором, тобто таким, що виник з права на частку у статутному капіталі товариства, а, отже, підлягає розгляду в порядку господарського судочинства** відповідно до положень статті 20 ГПК України.

Постанова Верховного Суду від 06 серпня 2024 року у справі № 921/430/23

Постанова Верховного Суду від 09 серпня 2023 року у справі № 199/4466/18

(щодо юрисдикції спорів)

Якщо спір виник з правочину щодо акцій в юридичній особі, предметом якого є саме частка у статутному капіталі товариства у вигляді цінних паперів (акцій), а визнання такого правочину недійсним (договору дарування) буде впливати на реалізацію та обсяг спадкових прав позивачів після смерті спадкодавця, то спір підлягає розгляду за правилами господарського судочинства.

Спір щодо незаконного позбавлення права власності померлого учасника товариства на частку в товаристві та, як наслідок, прийняття незаконного рішення про вихід його зі складу учасників товариства і незаконного внесення змін до установчих документів, якщо між сторонами оспорюваного рішення загальних зборів учасників товариства, яке прийнято на підставі договору купівлі-продажу частки в статутному капіталі, не існувало сімейних чи спадкових правовідносин, є корпоративним та підлягає розгляду у порядку господарського судочинства. Сама лише вказівка позивача на предмет спору як про визнання права власності в порядку спадкування за заповітом не змінює його корпоративного характеру.

Постанова Верховного Суду від 05 лютого 2025 року у справі №521/16020/17 (щодо юрисдикції спорів)

У цій справі наявний спір щодо стягнення вартості частки майна товариства у розмірі 10,978% статутного фонду, інфляційних втрат та 3% річних, відповідно, **між сторонами у справі не існує спадкових правовідносин, оскільки відповідач не оспорує ані розміру частки у його статутному фонді, який належав батьку позивача, що входить до складу спадщини, яку спадкоємець прийняв в установленому законом порядку, ані порядок спадкування.** Водночас, настання корпоративних прав у спадкоємця померлого учасника товариства виник з моменту прийняття спадкоємцем спадщини, до складу якої входить право на частку у статутному капіталі товариства, а також отримання спадкоємцем свідоцтва про право на спадщину.

Верховний Суд звернув увагу, що у справі спадкові правовідносини не вирішуються, у позовній заяві не заявлялися вимоги щодо визнання права на спадщину після померлого чи зміну частки спадщини, тому **вимоги про стягнення вартості частки майна товариства** в розмірі 10,978% статутного капіталу, інфляційних втрат та 3% річних згідно з пунктом 4 частини першої статті 20 ГПК України **підлягають вирішенню у порядку господарського судочинства.**

Постанова Верховного Суду від 03 червня 2025 року у справі № 916/4664/24

Постанова Великої Палати Верховного Суду від 11 вересня 2018 року у справі № 910/18015/17

(щодо юрисдикції спорів)

Спори про стягнення заборгованості за договором купівлі-продажу частки у статутному капіталі товариства підлягають розгляду господарським судом, оскільки стосуються правочину щодо корпоративних прав, незалежно від того, що сторонами є фізичні особи.

Спир про стягнення з акціонерного товариства на користь його акціонера дивідендів за акціями, що були успадковані, а також інфляційних втрат та трьох процентів річних за своєю правовою природою є корпоративним, адже стосується діяльності акціонерного товариства, стороною якого є акціонер цього товариства, тобто виник з корпоративних відносин і підлягає розгляду **за правилами господарського судочинства.**

Постанова Верховного Суду від 02 березня 2020 року у справі № 759/8866/18 (щодо юрисдикції спорів про спадкування частки у статутному капіталі)

Спир пред'явлений на захист неповнолітніх дітей у порядку спадкування після батька/матері частки у статутному капіталі, що являє собою номінальну вартість вкладу учасника, виражену у національній грошовій одиниці, підлягає розгляду **у порядку цивільного судочинства**, якщо жодних вимог щодо статусу учасника товариства, його участі у діяльності чи управлінні позивачем не заявлено.

Постанова Великої Палати Верховного Суду від 07 серпня 2019 року у справі № 320/4574/17 (щодо юрисдикції спорів про спадкування частки померлого учасника товариства)

Спiр щодо стягнення з товариства вартостi частини його майна, у зв'язку з не проведенням ним розрахунку з особами, якi згiдно з рiшенням суду в порядку спадкування набули право власностi на частку у його статутному капiталi, яка належала померлому учаснику пiдлягає розгляду **за правилами цивiльного судочинства**.

Оскiльки позивачi не бажали ставати учасниками товариства, а змiни до складу його учасникiв не були зареєстрованi у встановленому законом порядку та не набрали чинностi для позивачiв, то спiр у цiй справi не є корпоративним.

Постанова Великої Палати Верховного Суду від 27 лютого 2019 року у справі №761/27538/17 (щодо юрисдикції спорів)

Вищий орган товариства не приймав рішень про зміну складу його учасників у зв'язку зі смертю засновника (учасника) товариства і вступу до нього спадкоємців та про внесення відповідних змін до його. Також відсутні докази державної реєстрації таких змін, тобто такі спадкоємці не набули статусу учасників.

Тож, зазначений спір не є спором між учасниками (засновниками) товариства або між цим товариством та його учасником (засновником) щодо створення, діяльності, управління або припинення діяльності цієї юридичної особи.

Спори за позовом фізичних осіб, які не включені до складу учасників юридичної особи на підставі рішення загальних зборів такої юридичної особи, розглядаються в порядку цивільного судочинства, а такі особи в силу факту прийняття ними спадщини не вважаються учасниками товариства.

Постанова Великої Палати Верховного Суду від 04 липня 2023 року у справі № 686/20282/21

(щодо юрисдикції спорів про спадкування частки у статутному капіталі)

Оскарження спадкоємицею розміру своєї частки в статутному капіталі Підприємства є похідним від оскарження розміру частки у спадщині, адже у цьому випадку первинним є спір про частку у спадщині, а не про частку в статутному капіталі.

Той факт, що спадкоємці на час оскарження свідоцтва вже набули статусу учасників Підприємства, не свідчить про наявність спору щодо корпоративних прав у юридичній особі, адже всі підстави виникнення такого спору є юридичними фактами сімейного та спадкового права, які мали місце до набуття спадкоємцями статусу учасників такого Підприємства.

Тож, відносини з оспорування свідоцтва про право власності на частку в спільному майні подружжя в разі смерті одного з подружжя, перерозподілу спадкових часток є сімейними та спадковими, а відповідний спір підлягає розгляду у порядку цивільного судочинства.

Практика Верховного Суду (вирішення спорів по суті)

Постанова Верховного Суду від 26 лютого 2026 року у справі № 917/1242/23 (щодо включення до складу учасників підприємства спадкоємців з визначенням їх часток)

Спірні рішення про виключення померлого засновника підприємства, включення до складу учасників підприємства його спадкоємців, визначення розміру статутного капіталу товару (фіксування існуючого розміру) та про затвердження дійсного складу учасників з визначенням їх часток, оформлені протоколом, не суперечать частині третій статті 34 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» та не порушують корпоративних прав позивача (спадкоємця).

Дії учасників, спрямовані на оновлення відомостей у статуті та підтвердження складу учасників після спадкування, не потребують одностайного голосування 100% учасників, оскільки не змінюють співвідношення часток між ними, а лише фіксують вже набуті права спадкоємців, підтвержені документами про спадкування.

Постанова Великої Палати Верховного Суду від 11 вересня 2019 року у справі № 392/1213/17 (щодо неможливості правонаступництва у господарському процесі та захисту прав у цивільному судочинстві)

До спадкоємця учасника товариства, у тому числі й колишнього, переходить, зокрема, право на оскарження рішення загальних зборів про виключення спадкодавця із числа учасників товариства.

Оскільки після смерті учасника товариства, який за життя звертався до господарського суду за захистом своїх корпоративних прав через виключення його зі складу учасників товариства, ухвалою господарського суду провадження у справі було припинено на підставі пункту б частини першої статті 80 ГПК України у зв'язку з тим, що спірні правовідносини не допускають правонаступництва у господарському процесі, спадкоємець такого учасника має перешкоди у захисті своїх прав та інтересів у порядку господарського судочинства, а відтак може захистити свої права в порядку цивільного судочинства.

Постанова Великої Палати Верховного Суду від 10 квітня 2024 року у справі № 760/20948/16-ц (щодо виплати половини внеску у статутний капітал товариства під час поділу спільного майна подружжя)

У разі внесення одним із подружжя як вкладу у статутний капітал товариства з обмеженою відповідальністю коштів, які є спільною сумісною власністю, вказане товариство стає їх власником. Натомість особа, яка внесла вклад у статутний капітал товариства набуває право на частку учасника цього товариства. Інший з подружжя, який був співвласником коштів, внесених у статутний капітал товариства з метою захисту свого права при поділі їх спільного сумісного майна набуває право вимагати виплати половини вартості частки іншого з подружжя у статутному капіталі.

Суд виходить з презумпції про те, що вартість частки у статутному капіталі відповідає розміру внеску, якщо тільки сторона, яка стверджує про зміну цієї вартості на час розгляду справи, не доведе, що вартість частки змінилась (зросла або внаслідок звичайної діяльності товариства зменшилась).

Постанова Великої Палати Верховного Суду від 23 червня 2020 року у справі № 922/989/18 (щодо спадкування прав померлого засновника селянського (фермерського) господарства)

У разі смерті громадянина - засновника селянського (фермерського) господарства (фермерського господарства) право постійного користування земельною ділянкою, наданою для ведення фермерського господарства його засновнику, не припиняється зі смертю цієї особи, а зберігається за фермерським господарством до якого воно перейшло після створення фермерського господарства. Звідси право постійного користування земельною ділянкою саме через перехід його до селянського (фермерського) господарства (фермерського господарства) не входить до складу спадщини.

Спадкувати можна права померлого засновника (члена) селянського (фермерського) господарства (фермерського господарства), а не земельну ділянку, яка перебуває в користуванні такого господарства.

Постанова Великої Палати Верховного Суду від 23 червня 2020 року у справі № 179/1043/16-ц (щодо належності до обсягу спадкового майна права постійного користування земельною ділянкою, наданого для ведення селянського (фермерського) господарства)

Право постійного користування земельною ділянкою, яке належало спадкодавцю, входить до складу спадщини. Проте право постійного користування земельною ділянкою, яку отримав для ведення селянського (фермерського) господарства його засновник, може бути об'єктом спадкування, якщо зазначена особа до її смерті не змогла створити (зареєструвати) селянське (фермерське) господарство. Тільки у такому разі право постійного користування зазначеною ділянкою входить до складу спадщини у разі смерті цієї особи та може бути успадкованим лише для мети, для якої це право отримав спадкодавець.

У випадку смерті засновника (члена) селянського (фермерського) господарства його спадкоємці мають право на спадкування цього господарства (прав засновника, члена). За наявності у фермерського господарства статутного (складеного) капіталу з розподілом часток між його засновником, членами спадкоємці засновника (члена) фермерського господарства спадкують відповідні права засновника (члена), якому належала відповідна частка у статутному (складеному) капіталі.

Постанова Верховного Суду від 28 червня 2023 року у справі № 723/1239/19 (щодо неможливості оспорювання рішень товариства спадкоємцем, який не є його учасником)

Спадкоємці учасника товариства спадкують лише право на частку у статутному капіталі товариства, а не право на участь в ньому.

Оспорювати правомірність загальних зборів учасників товариства, внесення змін до установчих документів, державну реєстрацію вправі лише учасники товариства. Якщо після смерті учасника товариства його спадкоємці не зверталися до загальних зборів із документами про вступ до складу учасників товариства, то відповідно у них відсутнє право оскаржувати будь-які дії товариства, пов'язані з господарською діяльністю.

Постанова Верховного Суду від 28 березня 2018 року у справі № 903/565/16 (щодо права вступу спадкоємця до складу учасників товариства)

Спадкоємцем спадкується не право на участь, а право на частку в статутному (складеному) капіталі, спадщина належить спадкоємцеві з часу відкриття спадщини (день смерті особи (спадкодавця)), а питання прийняття (відмови) спадкоємця до товариства відноситься до компетенції загальних зборів товариства. **Відсутність у спадкоємця свідоцтва про право на спадщину не може бути підставою для відмови спадкоємцю в переважному праві вступу до складу учасників товариства та може бути підставою для прийняття рішення про відмову у прийнятті спадкоємця, у зв'язку з недоведеністю наявності у останнього права на конкретний розмір частки.**

Учасники товариства при вирішенні питання про прийняття спадкоємця не були позбавлені можливості перевірити наявність свідоцтва про право на спадщину та розмір успадкованої частки. Відсутність спору щодо розміру часток між спадкоємцями та виключна компетенція зборів учасників товариства щодо включення учасника до товариства підтверджує правомірність рішення зборів учасників..

Постанова Верховного Суду від 29 липня 2025 року у справі № 909/56/24 (щодо правомочності управителя спадщиною змінювати керівника товариства)

Управління спадщиною має характер строкового повноваження спеціального призначення, яке виникає на підставі договору. Воно має ознаки тимчасовості (діє до з'явлення спадкоємців або до прийняття спадщини), цільового характеру (має на меті збереження спадщини), оплатності, вчиняється на користь третьої особи.

Управління спадщиною, хоча й належить до приватноправової сфери, але передбачає фідучіарний характер відносин: управитель володіє, користується і розпоряджається майном не для себе, а задля збереження спадщини, на користь вигодонабувача, яким виступатиме спадкоємець. Тому права управителя спадщиною не є безумовними та необмеженими.

Управління спадщиною, що здійснюється згідно зі статтею 1285 ЦК України, не є тотожним (рівнозначним) за змістом праву власності, яке набувається спадкоємцями в разі прийняття спадщини, та праву на управління товариством.

Постанова Верховного Суду від 28 серпня 2025 року у справі № 910/8275/24 (щодо договору на управління спадщиною, який за своєю правовою природою є договором зі скасувальною обставиною)

Набуття спадкоємцем права власності на частку у статутному капіталі товариства надає йому право на вступ до товариства, яке він, як особа, зацікавлена в набутті права на участь у товаристві, може реалізувати та набути повного обсягу корпоративних прав учасника товариства шляхом здійснення державної реєстрації вступу до товариства незалежно від позиції інших учасників товариства та їх згоди на це.

Для охорони спадкового майна (частки у статутному капіталі товариства) нотаріус має право укласти **договір управління спадщиною** з іншою особою, ніж спадкоємець, якщо на момент вжиття заходів з охорони спадкового майна відсутні спадкоємці, які постійно проживали зі спадкодавцем на момент відкриття спадщини, або спадкоємці, які подали заяву про прийняття спадщини. Такий договір є правочином зі скасувальною обставиною, оскільки **його дія припиняється з моменту з'явлення спадкоємців та/або прийняття ними спадщини.**

Постанова Верховного Суду від 15 травня 2025 року у справі № 910/4707/21 (щодо спадкування обов'язку відшкодування майнової шкоди (збитків))

На відміну від обов'язку відшкодування моральної шкоди, який згідно з частиною другою статті 1231 ЦК України переходить до спадкоємця на підставі відповідного судового рішення (вироку, ухвали, постанови, рішення), яке набрало законної сили та є чинним (не скасоване, не визнане нечинним), перехід обов'язку відшкодування майнової шкоди такої вимоги не передбачає (частина перша статті 1231 ЦК України). Не містять такої вимоги й норми інших законів, зокрема, Закону України «Про акціонерні товариства».

До спадкоємців переходить обов'язок відшкодувати майнову шкоду (збитки), що була завдана спадкодавцем, який був посадовою особою товариства, **в межах вартості спадкового майна та пропорційно до частки кожного із спадкоємців**. Зобов'язання з відшкодування збитків не є таким, що нерозривно пов'язане з особою померлого, спірні правовідносини допускають правонаступництво. Спадкування обов'язку відшкодувати майнову шкоду не залежить від того, чи була присуджена така шкода судом зі спадкодавця за його життя

Постанова Верховного Суду від 19 травня 2023 року у справі № 915/1031/21 (щодо правонаступництва спадкоємця у матеріальних правовідносинах)

Правовідносини, що стосуються стягнення частки у статутному капіталі товариства внаслідок неналежного виконання договору купівлі-продажу, допускають правонаступництво.

Відсутність у спадкоємця свідоцтва про право на спадщину не спростовує обставини прийняття спадщини після смерті спадкодавця та набуття ним статусу правонаступника у матеріальних правовідносинах, зокрема у договорі купівлі-продажу частки у статутному капіталі ТОВ, оскільки відповідно до приписів чинного законодавства право на спадкування виникає у день відкриття спадщини, спадщина належить спадкоємцеві з часу відкриття спадщини незалежно від часу прийняття спадщини, а відсутність свідоцтва про право на спадщину не позбавляє спадкоємця права на спадщину. Якщо у справі заявлено вимогу про стягнення (витребування з володіння) частки у статутному капіталі, то у цьому разі майнове право на частку в силу його спірності не вимагало видачі свідоцтва про право на спадщину.

Постанова Верховного Суду від 03 березня 2026 року у справі № 924/68/25 (щодо прав та зобов'язань спадкоємців при прийнятті рішень загальними зборами учасників товариства)

Станом на дату прийняття загальними зборами учасників Товариства спірних рішень позивач набув право власності лише на 1/3 частки в статутному капіталі Товариства у розмірі 50 % та не мав права брати участь в управлінні справами, оскільки **до моменту вступу спадкоємців до складу учасників Товариства закон не наділяє їх правом участі у загальних зборах учасників Товариства й не зобов'язує враховувати голоси спадкоємців при прийнятті рішень загальними зборами учасників товариства.**

Тому права позивача бути повідомленим про скликання, дату час та місце проведення загальних зборів, брати участь у зборах та голосувати на них не були порушені спірними рішеннями загальних зборів.

Крім того, спірні рішення за своїм змістом не стосувалися частки у статутному капіталі Товариства, яку позивач прийняв у спадщину, позаяк ця частка за спірними рішеннями не була ані змінена, ані відчужена.

Постанова Верховного Суду від 12 жовтня 2022 року у справі № 607/12423/20 (щодо визначення частки померлого учасника товариства станом на момент смерті, а не після зміни складу учасників)

Визначаючи наявність першої умови, необхідної для виключення померлої із числа учасників товариства, слід передусім звернути увагу на зміст частини другої статті 23 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю», яка вказує на те, що **розмір частки учасника** у статутному капіталі товариства **має визначатися на момент його смерті**. Померла на момент смерті володіла 100 % і лише після вступу до товариства її чоловіка та внесення змін до складу учасників товариства, частка померлої зменшилась до 33,33 %.

Зазначене свідчить про відсутність на момент проведення загальних зборів учасників товариства законодавчо передбаченої умови щодо розміру частки померлого учасника, необхідної для прийняття загальними зборами рішення про його виключення із товариства.

Постанова Верховного Суду від 12 листопада 2025 року у справі № 554/1904/22 (щодо успадкування частки учасника в статутному капіталі товариства)

Частка учасника в статутному капіталі товариства є складовою спадкового майна і успадковується спадкоємцями в повному обсязі, якщо відсутні достовірні докази виключення учасника, зменшення статутного капіталу або ліквідації товариства.

Згідно з постановами приватного нотаріуса спадкоємцям відмовлено у видачі свідоцтва про право на спадщину та свідоцтва про право власності після померлого на частку в статутному капіталі товариства у зв'язку із неможливістю встановлення складу спадкового майна.

Товариство **зобов'язане** надати спадкоємцям інформацію про розмір частки для оформлення спадкових прав.

Постанова Верховного Суду від 11 липня 2023 року у справі № 909/1178/21 (щодо порушення прав спадкоємця прийняттям оспорюваних рішень)

Позивач, який є спадкоємцем померлого учасника Товариства, частка якого у статутному капіталі становила 70 % не набув корпоративних прав учасника Товариства, але у порядку спадкування набув право на частку в статутному капіталі Товариства, тобто є власником частки.

Станом на момент прийняття оспорюваних рішень про виключення спадкодавця із числа учасників Товариства та ліквідацію Товариства позивач мав встановлене законом право на вступ до Товариства і саме **внаслідок прийняття зазначених рішень не зміг здійснити державну реєстрацію своїх корпоративних прав**, тому оспорювані рішення є такими, що порушують його охоронюваний законом інтерес, пов'язаний з правомірним очікуванням набуття корпоративних прав, прагнення користування матеріальним та/або нематеріальним благом у правовідносинах, які регулюються корпоративним законодавством.

Постанова Верховного Суду від 11 вересня 2024 року у справі № 907/922/21 (щодо визначення розміру статутного капіталу та розмірів часток учасників товариства за позовом спадкоємиці мажоритарного учасника товариства)

Для вирішення питання про набуття спадкоємцями мажоритарного учасника права участі у товаристві **значення має** саме **воля спадкоємців** щодо такої участі, а не рішення товариства про прийняття спадкоємців до складу учасників, адже відповідне рішення може бути прийнято більш як 50 % загальної кількості голосів учасників товариства **включно** з голосами, які припадають на частку учасника, який помер, якщо спадкоємці не висловили намір про виплату їм розміру успадкованої частки.

Єдиний учасник товариства, котрий володіє меншою часткою у статутному капіталі, **не може** скликати загальні збори та відмовити у прийнятті до товариства спадкоємців померлого учасника, котрий володів більшою часткою у статутному капіталі. Спадкоємці останнього, які виявили бажання брати участь у діяльності товариства, не можуть бути позбавлені права участі в ньому.

Постанова Верховного Суду від 06 жовтня 2021 року у справі № 361/5747/13-ц (визначення вартості частки майна товариства, що підлягає виплаті спадкоємцю померлого учасника)

При визначенні порядку і способу обчислення вартості частини майна товариства та частини прибутку, яку має право отримати учасник при виході (виключенні) з ТОВ (ТДВ), а також порядку і строків їх виплати, суди мають застосовувати відповідні положення установчих документів товариства.

У випадку неврегульованості в установчих документах, вартість частини майна товариства, що підлягає виплаті, повинна відповідати вартості чистих активів товариства, що визначається в порядку, встановленому законодавством, пропорційно його частці в статутному капіталі товариства на підставі балансу, складеного на дату виходу (виключення). Розрахунок належної учаснику частини прибутку здійснюється на дату виходу (виключення) з товариства.

За наявності спору між учасниками товариства та самою юридичною особою щодо визначення вартості майна останньої, учасник товариства має право вимагати проведення з ним розрахунків на підставі дійсної (ринкової) вартості майна товариства, а не на підставі вартості, за якою майно обліковується у товаристві. Взяття майна на облік за певною вартістю є односторонньою вольовою дією товариства, яка не може бути беззаперечним доказом дійсної вартості майна. Сторони можуть доводити дійсну вартість майна будь-якими належними доказами.

Постанова Верховного Суду від 03 червня 2020 року у справі № 640/18223/15-ц (визначення вартості частки майна товариства, що підлягає виплаті спадкоємцю померлого учасника)

Лише після прийняття вищим органом товариства позитивного рішення спадкоємець (правонаступник) частки у статутному капіталі може стати учасником відповідного товариства. У разі відмови правонаступника (спадкоємця) від вступу до товариства або відмови товариства у прийнятті до нього правонаступника (спадкоємця) йому видається у грошовій або натуральній формі частка у майні, яка належала померлому учаснику. У цих випадках розмір статутного капіталу товариства підлягає зменшенню.

Постанова Верховного Суду від 27 січня 2022 року у справі № 363/1258/18 (застосування статті 625 ЦК України у разі невиконання товариством обов'язку з виплати спадкоємцю померлого учасника частки майна товариства)

З моменту подання учасником товариства заяви про вихід зі складу останнього з виплатою належної такому учасникові частки вартості майна у товариства настає обов'язок сплатити відповідну суму у строк до 12 місяців з дня виходу, а невиконання цього обов'язку тягне наслідки, передбачені частиною другою статті 625 ЦК України.

Постанова Верховного Суду від 27 жовтня 2021 року у справі № 711/901/19 (застосування способів захисту прав у справах зі спорів, що виникають при спадкуванні часток (акцій, паїв) юридичних осіб)

Верховний Суд у цій справі, проаналізувавши приписи положень статей 1261, 1268, 1270 та 1272 ЦК України, дійшов висновку, що відмова від прийняття спадщини можлива протягом шести місяців з дня відкриття спадщини шляхом подачі заяви про відмову від прийняття спадщини нотаріусу. В інших випадках спадкоємець, який постійно проживав із спадкодавцем на час відкриття спадщини вважається таким, що прийняв спадщину.

Встановивши, що на час відкриття спадщини із спадкодавцем постійно проживав його син і дружина, які прийняли спадщину (49% статутного капіталу ТОВ) у рівних долях, суд апеляційної інстанції дійшов обґрунтованого висновку про визнання за позивачем права на частку в статутному капіталі у розмірі 24,5%.

Постанова Верховного Суду від 16 січня 2019 року у справі № 757/27172/15-ц (застосування способів захисту прав у справах зі спорів, що виникають при спадкуванні часток (акцій, паїв) юридичних осіб)

Частка у статутному капіталі, що була відчужена за життя спадкодавцем на підставі договору дарування іншій особі, не може перейти до спадкової маси після смерті дарувальника, оскільки таке майно є особистою приватною власністю особи, якій воно подароване, тому підстав для визнання незаконної відмови нотаріуса у вчиненні нотаріальної дії щодо включення частки у статутному капіталі до спадкової маси спадкодавця немає.

Постанова Верховного Суду від 31 серпня 2023 року у справі № 686/8241/20 (Обов'язкова частка та корпоративні права: врахування розумності та справедливості)

За обставин цієї справи, коли дружина спадкодавця є власником половини корпоративних прав, набутих спадкодавцем під час їх шлюбу, а також успадкувала за заповітом житловий будинок із земельними ділянками, за умови, що вона не довела явну неспівмірність вартості успадкованого майна до вартості корпоративних прав, на які вона претендує як на обов'язкову частку у спадщині, її спадкові права не є порушеними.

При вирішенні спадкового спору між сторонами апеляційний суд належно врахував такі засади цивільного законодавства як розумність та справедливість, а також сутність інституту обов'язкової частки у спадковому праві, адже якщо спадкоємець самодостатній – немає підстав обмежувати волю спадкодавця.

Постанова Верховного Суду від 22 травня 2024 року у справі № 638/17158/17 (поділ частки в статутному капіталі: шлюб і спадщина)

У цій справі позивач посилався на те, що він є спадкоємцем після смерті батька. Частина спадкового майна набута батьком у шлюбі за спільні кошти з дружиною. Батько заповів йому та сестрі все своє майно в рівних частках.

Батькова дружина є непрацездатною пенсіонеркою та має право на обов'язкову частку. У подальшому її прийнято новим учасником товариства, у зв'язку з чим збільшено розмір статутного капіталу товариства, а також перерозподілені частки у статутному капіталі товариства. Половина від 14,50% статутного фонду товариства є матеріальними цінностями, тому підлягали спадкуванню.

Просив визнати за спадкодавцем право власності на 1/2 частину спільного майна подружжя від частки у розмірі 14,5%, що зареєстрована на дружину померлого у статутному фонді та майні товариства; включити до складу спадщини, що відкрилася після смерті батька 1/2 частину від частки у розмірі 14,5%, що зареєстрована на дружину померлого у статутному фонді та майні товариства.

Верховний Суд дійшов висновку, що у разі внесення одним із подружжя як вкладу у статутний капітал товариства з обмеженою відповідальністю коштів, які є спільною сумісною власністю, вказане товариство стає їх власником. Натомість особа, яка внесла вклад у статутний капітал товариства набуває право на частку учасника цього товариства.

Інший з подружжя, який був співвласником коштів, внесених у статутний капітал товариства з метою захисту свого права при поділі їх спільного сумісного майна набуває право вимагати виплати вартості частки члена подружжя у статутному капіталі.

Один з подружжя при поділі спільного сумісного майна може претендувати на виплату частки у статутному капіталі, що є відмінним від виплати половини вартості внеску засновника у статутний капітал цього товариства.

Верховний
Суд

Дякую за увагу!